

3. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ЛОГІКО-ПРОБЛЕМНИЙ АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

*Куліш С.М.
Харків, Україна*

Ретроспективний логіко-проблемний аналіз еволюції Харківського університету протягом досліджуваного періоду показує, що навіть в умовах провінційного вищого навчального закладу професорсько-викладацький персонал до початку ХХ ст. за своїми науково-педагогічними характеристиками мало в чому поступався колегам зі столичних університетів. Але цей стан виявився можливим лише протягом невпинного шляху науково-методичних пошуків найбільш оптимальних варіантів формування професорсько-викладацької корпорації, поліпшення системи комплектування університету студентами, намагань забезпечити бінарний характер навчально-виховного процесу.

Враховуючи конкретні соціально-політичні, ідеологічні, економічні, правові й педагогічні умови, в яких відбувався процес поступу університету, можна виокремити в ньому наступні етапи: перший етап (1803–1835 рр.) – період офіційного рішення про відкриття Харківського університету і його діяльність, що мало чим суттєво відрізнялася від функціонуючих середніх навчальних закладів. У той же час колектив університету виконував досить багато функцій: не лише навчальну, науково-методичну, але й громадсько-просвітницьку, судово-поліцейську, освітньо-адміністративну та інші. Немало складнощів чекало університет при комплектуванні професорсько-викладацьких кадрів та студентів. За прикладом Московського університету, професуру запрошували з-за кордону – в основному з Німеччини, частково – Франції та Австрії.

Звичайно, іншого виходу на початку ХІХ ст. не існувало, адже Москва не могла поділитися викладацькими кадрами, бо їх там хронічно не вистачало з середини ХVІІІ ст. Наявність висококваліфікованих професорів та ад'юнктів, хоча вони й не володіли в основному російською мовою, створила бажану науково-педагогічну атмосферу, але водночас привела до цілої низки конфліктів та непорозумінь. Насамперед через те, що іноземні викладачі зростали в психологічно іншому середовищі, де навіть автократичні лідери поважали автономну юрисдикцію університетів. Їхня інтеграція як до складу міського бомонду, так і колективу колег-слов'ян часто ставала неможливою, тому вони, як правило, мали власне коло спілкування. Не дивно, що впродовж

1804–1818 рр. в університеті продовжувалися різного роду інтриги, боротьба самолюбств, амбіцій, протиріч між «німецькою» та «французькою», «слов'янською» та «іноземною» партіями. Порівняно з Московським та Казанським університетами набагато більше іноземних викладачів за перші 15 років виїхали з Харкова на Батьківщину. З іншого боку, випадок з примусовою висилкою Й.Б. Шада в грудні 1816 р. з Росії неможливо трактувати виключно результатом реакційної політики уряду. Скоріше це приватна історія, яка мала в основі гострі протиріччя між німецьким професором з неврівноваженим характером та представниками влади і професурою. Звичайно, для самого Й.Б. Шада це була трагедія, що спричинила втрату сім'ї і глибокий психологічний розлад.

Протиріччя в середовищі університетських професорів за межами Харкова часто сприймалися в перебільшено спотвореному вигляді. Тому вже після смерті 1 вересня 1832 р. проф. А.І. Стойковича його характеризували лише як «огидного скнару», що не відповідало дійсності.

Відомо, що тривалий час університети Російської імперії орієнтували студентів (згідно з настановами влади) на кар'єру у сфері державної служби більше, ніж на ниві освіти. Саме тому викладачі-слов'яни університету закидали іноземним професорам, що вони подавали слухачам «чисту науку», не готуючи до практичної чиновницької роботи. Певно, почуття недовіри до іноземних вчених стало однією з причин відмови на посаду з боку Вченої ради десяткам професорів, кандидатури котрих розглядалися в 1803–1807 рр.

Відкриття й подальше функціонування Харківського університету відбулося, як відомо, завдяки конкретній участі багатьох осіб, серед яких виділяється постать В.Н. Каразіна, хоча структура й система навчально-наукової роботи в університеті будувалася не за його принципами. У його проєкті 1802 р. створення університету не передбачалися корпоративні права для професорсько-викладацького складу, широка автономія, державне фінансування. Система державного контролю над усіма університетами бере свій початок з листопада 1802 р., коли всі доленосні рішення щодо них почали вирішувати особисто Олександр I і його радник проф. Г.Ф. Паррот, а не Комісія зі створення училищ.

Деякий час проблемним залишалося питання комплектації університету студентами. Орієнтація спершу на учнів духовних семінарій була цілком обґрунтованою, адже там вивчали логіку, метафізику, психологію, моральну філософію, ще з 1813 р. – історію філософії. Утім, духовна філософія майже не впливала на світську, бо в останній з 1805 р. відчувався сильний вплив німецької філософії.

Через значну популярність військової кар'єри на початку XIX ст. серед дворянства В.Н. Каразін планував мати в університеті чотирьох професорів і двох ад'юнктів військових наук, а також обов'язково викладати їх у гімназіях.

Протягом першої половини XIX ст. навчальні програми університету відзначалися загальнофілософською та загальнонауковою парадигмою.

Факультетські предмети викладалися через рік чи два (залежно від результатів перевірки отриманих знань) після прослуховування студентами загальнонаукових дисциплін. Головними були не природничі науки, а словесність; майже до початку 30-х рр. XIX ст. історія стародавнього Сходу, приміром, викладалася відповідно до біблейських традицій. Аналогічні процеси мали місце і в інших університетах: у Казанському поділ на факультети відбувся лише наприкінці 1812 р. Заняття в Київському університеті Св. Володимира протягом перших п'яти років теж проходили за шкільною системою, потім 10 років тривав перехідний період, що забезпечив дійсно науково-педагогічну спрямованість викладання.

Список використаних джерел:

1. Куліш С.М. Традиції та новації у процесі підготовки науково-педагогічних кадрів Харківського університету у XIX – на початку XX століття [Текст] : монографія / С.М. Куліш ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – 550 с.

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЯК ПЛАТФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ЙОГО ЦІЛІСНОГО РОЗВИТКУ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

*Кучерявий О.Г.
Київ, Україна*

У ціннісно-цільовій системі гуманістичних орієнтирів професійного становлення вчителя центральне місце займають такі потенційні детермінанти його цілісного розвитку, як професійна компетентність, педагогічний професіоналізм (майстерність професійної діяльності, професіоналізм особистості) і професійно-педагогічна культура. Цілісний розвиток учителя впродовж життя – *особистісний, професійний і професійно-культурний* – слід вважати стратегічно значущою для суспільства цінністю-ціллю реформування неперервної педагогічної освіти в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа».

Якість професійного становлення майбутнього педагога в університетах у розвивальному вимірі залежить від багатьох чинників, серед яких передують реальна державна підтримка цих особливих закладів вищої освіти (насамперед нормативно-правова, фінансова і матеріально-технічна). Проте ця якість є й похідною від удосконалення в них стратегії й тактики освітнього менеджменту, що вимагає реалізації цілісної сукупності завдань.

1. Розроблення й утвердження у статусі цінності вищого порядку концепції реалізації в педагогічному університеті акме-синергетичної парадигми підготовки майбутніх педагогів до цілісного саморозвитку на студентській лаві й професійному бутті. Стрижнем такої концепції має бути